

บรรณารักษ์ยุค IT

นฤมล จันทร์เด่นดวง*

ในช่วง 2 ปีมานี้เรามักจะได้ยินอยู่บ่อย ๆ หรือคุ้นเคยกับคำว่า " Information technology (IT) " ซึ่งตรงกับภาษาไทยว่า "เทคโนโลยีสารสนเทศ" จนในปี พ.ศ.2538 นี้ รัฐบาลได้ประกาศให้เป็น ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย เนื่องจาก สภาพแวดล้อมในปัจจุบันหลีกเลี่ยงไม่พ้น เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ อันทันสมัยที่เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ข่าวสารข้อมูลเกิดการหลั่งไหลและกว้างขวาง จนต้องมีการจัดระบบเพื่อจัดเก็บข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งให้มีการเรียกใช้ข้อมูลเหล่านั้นได้ อย่างสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ตรงต่อความต้องการ

คำว่า "Information Technology" หรือ "เทคโนโลยีสารสนเทศ" ตามที่ อาจารย์ครุฑจิต มาลัยวงศ์ ได้ตีความไว้ก็คือ "เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ สำหรับ

เก็บบันทึกข้อมูลเป็นฐานข้อมูล และสำหรับส่งข้อมูลและสารสนเทศจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งตลอดจน เทคโนโลยีทั้งหลายที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการแสดงสารสนเทศ" จากความหมายดังกล่าวเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงรวมเทคโนโลยีต่าง ๆ ไว้ เช่น

- เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีทั้งฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์

- เทคโนโลยีฐานข้อมูล การเก็บบันทึก ตลอดจนการค้นหา

- เทคโนโลยีมัลติมีเดีย ว่าด้วยเสียง ภาพ ข้อความ

- เทคโนโลยีสื่อสารข้อมูล คือการส่งข้อมูลจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง

- เทคโนโลยีโทรคมนาคม ว่าด้วยอุปกรณ์และระบบสื่อสารต่าง ๆ

- เทคโนโลยีสำนักงาน ว่าด้วยอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและสารสนเทศ

ปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่ามีห้องสมุด

---

*บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการ สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

หลายแห่งมีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ ยุค IT แล้ว และอีกหลายแห่งกำลังดำเนินการ หรือเกิดการตื่นตัว ในการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่เทคโนโลยีอื่น ๆ เข้ามาใช้งานห้องสมุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดความรวดเร็ว ได้ ข้อมูลที่ต้องการตรงต่อความต้องการ ซึ่งเราทราบคืออยู่แล้วว่า สารนิเทศมีการเพิ่มพูนมากมายมหาศาลในหลายประเภท และหลายสาขาวิชา รวมทั้งยังเกิดข้อมูลในสาขาวิชาใหม่ ๆ หากเราไม่นำวิธีการอันทันสมัยมาจัดเก็บสารนิเทศเหล่านี้ ก็จะทำให้การดำเนินงาน ของห้องสมุดไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะเทคโนโลยีจะช่วย :-

1. ลดภาระงาน ที่มีปริมาณมาก และลดความซ้ำซ้อนของงาน
2. เพิ่มประสิทธิภาพ ในการให้บริการ ให้เกิดความรวดเร็ว
3. เกิดการบริการอันทันสมัย

4. เกิดความร่วมมือ ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

แต่หากว่า เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ถูกตั้งอยู่เฉย ๆ ไม่มีผู้ควบคุมหรือ ใช้งานก็ไม่ก่อให้เกิดผลอย่างใด เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นตัวขยาย และมีหน้าที่ใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ให้เกิดผล ก็คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานภายในห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ เป็นบรรณารักษ์ ซึ่งบรรณารักษ์ จะสามารถทำให้ งานห้องสมุด ดำเนินควบคู่ไปกับเทคโนโลยี ที่นำมาใช้ ได้เป็นผลสำเร็จหรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับตัวบรรณารักษ์เอง แม้ว่าในสายตาของคนทั่วไป บรรณารักษ์ก็คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุด ทำบัตรรายการหนังสือและจัดหมวดหมู่หนังสือ คอยให้บริการผู้ใช้ จัดหนังสือขึ้นชั้น และให้บริการตอบคำถามเท่านั้น โดยมี ความรู้ในเรื่องห้องสมุดเพียงอย่างเดียวก็ทำได้ ความคิดนี้อาจจะต้องถูกตัดกับสถานภาพหรือ บทบาทของห้องสมุดสมัยก่อนแต่มาในปัจจุบันนี้ ความคิดคงต้องเปลี่ยนไป และบรรณารักษ์ก็

จำเป็นต้อง เปลี่ยนบทบาทของตัวเองเสียใหม่ ไม่ใช้อยู่แต่ในวิชาชีพของตนเอง อย่างเดียว เพราะเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในห้องสมุด ในงานต่าง ๆ คือ :-

1. งานพัฒนา ทรัพยากรสารนิเทศ
2. งานวิเคราะห์ และทำบัตรรายการ
3. งานบริการ ยืม-คืน
4. งานวารสาร
5. งานธุรการ
6. การค้นรายการ ด้วยตนเอง (OPAC)
7. งานอื่น ๆ ที่ต้องใช้เทคโนโลยีโทรคมนาคม เช่น Internet

การนำเทคโนโลยีมาช่วยในงานห้องสมุด ทำให้เรามองเห็นว่าในยุคการแพร่กระจายสารสนเทศนี้ บรรณารักษ์ไม่ควรหยุดนิ่ง ควรมีการตื่นตัวในเรื่องของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในห้องสมุด อยู่เสมออย่างน้อยหากใครหยุดถึง ซอฟต์แวร์สำเร็จ

รูป เช่น Dynix, VTLS หรือ TINLIB ก็ควรทราบว่าเป็นซอฟต์แวร์ที่นำมาใช้งานในห้องสมุด ถ้าพูดถึงฐานข้อมูล CD-ROM ก็ควรรู้ว่าคืออะไร ดังนั้นบรรณารักษ์ยุค IT จึงจำเป็นต้องรู้จัก ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต การทำงานเสียใหม่ เพราะการปฏิวัติด้านสารนิเทศอันเนื่องมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของการสื่อสารและคอมพิวเตอร์ ก่อให้เกิดผลกระทบกับหลายวิชาชีพโดยเฉพาะวิชาชีพที่ให้บริการ การศึกษาและสารนิเทศ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้บรรณารักษ์ต้องปรับตัวให้ทันสมัย การรู้แต่วิชาชีพบรรณารักษ์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมาน ลอยฟ้า : 2536) สรุปแล้วบรรณารักษ์ควรต้องรู้จักปรับปรุงตัวเอง เพื่อให้เข้ากับการทำงานในยุค IT ก็คือ :-

1. พัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้เพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นด้วยการศึกษาต่อ หรือการค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง โดยการอ่านบทความจาก วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสาร

พยายามติดตาม ข้อมูลข่าวสาร อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรหาโอกาสเข้าร่วมประชุม ฟังคำบรรยาย การสัมมนาทาง ด้านห้องสมุดอยู่บ่อย ๆ เพื่อที่จะได้ทราบ ถึงการพัฒนาการดำเนินงานของแต่ละห้องสมุด

2. สร้างทัศนคติ ให้อยอมรับการเปลี่ยนแปลง คือทราบดีว่ายอมรับกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ในห้องสมุด บรรณารักษ์ จึงไม่ควรหยุดนิ่งเฉยอยู่กับที่ หรือ ติดอยู่กับการปฏิบัติงานแบบเก่า ๆ ต้องสร้างทัศนคติให้เป็นคนทันสมัยและยอมรับว่า การเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. รอบรู้ ในเรื่องคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ใช่นักคอมพิวเตอร์ ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความรู้ละเอียดลึกซึ้ง อย่างน้อยสามารถใช้เครื่องเป็น รู้ว่าฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์คืออะไร ขณะเดียวกันก็ควร

รู้จัก ซอฟต์แวร์ประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ใน ห้องสมุด หรือดัดแปลงมาใช้กับงานห้องสมุด

4. มีทักษะ ในเรื่องคอมพิวเตอร์ คือ สามารถทำงานร่วมกับนักวิเคราะห์ระบบ หรือ ผู้เขียนโปรแกรมได้ โดยเข้าใจว่า คอมพิวเตอร์สามารถทำอะไรได้บ้าง

5. มีความรู้พื้นฐาน ในเรื่อง เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับงานห้องสมุด ได้ นอกเหนือจาก คอมพิวเตอร์ เช่น เทคโนโลยีมีเดีย เทคโนโลยีสื่อสาร ข้อมูล เทคโนโลยีโทรคมนาคม หรือ เทคโนโลยีสำนักงาน เป็นต้น

6. มีความรู้ ในเรื่องการบริหาร ธุรกิจ คือต้องทราบดีว่าให้เหมือนนักการตลาด สามารถวิเคราะห์ประเทศต่าง ๆ ที่มีในห้องสมุด ทำให้ถึงตัวผู้ซื้อให้ได้ และให้ผู้ซื้อเกิดความสนใจสารนิเทศนั้น ๆ

7. บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ในทุกอาชีพ โดยเฉพาะในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ทำให้

การติดต่อระหว่างบุคคลมีมากขึ้นด้วย ดังนั้น บรรณารักษ์ ต้องทบทวนให้รู้จักโลกกว้างขึ้น มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และ ออกไปสังสรรค์กับบุคคล ในอาชีพอื่น ๆ ด้วย

การตื่นตัวกัน เป็นอย่างมาก ในเรื่องของ Information Technology ซึ่ง เจ้าตัว IT นี้ ก็ได้เข้ามามีบทบาทในห้องสมุดเช่นกัน เราในฐานะที่เป็น บรรณารักษ์ ย่อมได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน หากเรายังคงนิ่งเฉย ไม่รับรู้หรือเผชิญหน้ากับผลกระทบนี้ เราจะได้ชื่อว่าเป็น บรรณารักษ์ในยุค IT ได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ครุฑิต มาลัยวงศ์ "ไอทีนั้นหรือคืออะไร" อัปเดต 8, 92 (ธ.ค.36) หน้า 26 - 28

ดร.ฉา สมบูรณ์กุล บทบาทของบรรณารักษ์และนักบริการสารนิเทศในอนาคต เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวโน้มการผลิตบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ วันที่ 20-21 ต.ค. 29

สมาน ลอยฟ้า "การศึกษาต่อเนื่องในวิชาชีพบรรณารักษ์" วารสารห้องสมุด 37, 2 (เม.ย - มิ.ย 36) หน้า 46